

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Müge YURTSEVER KILIÇGÜN
Yrd. Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
mykiligun@erzincan.edu.tr
Ayşe KILIÇKAYA
Ar. Gör, Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü
akilickaya@erzincan.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, 2004 yılında Dr. Whatley ve Dr. Knox tarafından geliştirilen Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için psikometrik özelliklerini araştırmaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda; ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik analizleri yapılmış ve ham puanlarına ilişkin yüzde, z ve t puanları hesaplanmıştır. Araştırmanın örnekleminde 267 anne yer almıştır. Araştırma bulgularına göre; ölçeğin Türkçe formunun dil geçerlik indeksi 0.785 olarak bulunmuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizlerine göre; geleneksel annelik gizil değişkeni için faktör yüklerinin .47-.77 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin modeline ait standardize edilmiş regresyon katsayıları ve modelde bulunan tüm yollar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin χ^2 değeri 239.278, χ^2 /sd değeri 1.772, RMR değeri .099, GFI değeri .909, AGFI değeri .885, NFI değeri .901, CFI değeri .954 ve RMSEA değeri .054'tür. Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach α katsayısı .935, Spearman Brown katsayısı .852 ve test-tekrar test güvenirlilik katsayısı .878'dir. Araştırmadan elde edilen tüm bulgular, Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel annelik, ölçek uyarlama, geçerlik, güvenirlilik, erken çocukluk

The Psychometric Properties of the Traditional Motherhood Scale: A Study of Reliability and Validity

Abstract

The objective of this research is to investigate the psychometric properties of Traditional Motherhood Scale developed by Dr. Whatley and Dr. Knox in 2004 for Turkish mothers with children aged 3-6. For this purpose, the validity and reliability analyzes of scale were made and scale raw scores, z and T-scores were calculated. The sample of the study included 267 mothers. According to research findings; The Turkish version of languages validity index scale was found to be 0.785. With respect to the confirmatory factor analysis; load factor for the traditional role of motherhood hidden variables ranged between .47-.77. Standardized regression coefficients belonging in scale model and all the roads in the model were found statistically significant. The χ^2 value of scale was 239.278, it's χ^2 /sd value was 1.772, RMR value was .099, GFI value was .909, AGF value was .885, NFI value was .901, CFI values was .954 and RMSEA value was .054. Calculated Cronbach α coefficient in order to determine the reliability of scale was .935, Spearman Brown coefficient was .852 and test-retest reliability coefficient was .878. Obtained all these findings support that the Traditional Motherhood Scale is a valid and reliable scale to Turkish mothers with children aged 3-6. The scale is expected to be contributed to many studies which are on family, parents and children in Turkey.

Keywords: Traditional motherhood, scale adaptation, validity, reliability, early childhood

Giriş

Hemen hemen tüm toplumlarda annelik, kadınların yerine getirmesi gereken bir görev olarak görülmektedir. Bu nedenle anneliğe yönelik davranışlar çok erken yaşlardan itibaren kız çocuklarına öğretilmektedir (Metin, 2011). Toplumsal cinsiyet ayrışmasına bağlı olarak ortaya çıkan bu süreç, gebelik ve doğumun yaşanmasıyla birlikte anlam kazanmaya başlamaktadır (Lederman ve Weis, 2009; Suğul, 2009).

Annelik davranışları; bebeğin bakımı (fizyolojik gereksinimler) ve korunmasını (güvenlik gereksinimi) sağlamanın yanı sıra, onun sağlıklı büyüme ve gelişim gösterebilmesi için de çok önemlidir (Brunton ve Russell, 2008; Swain, Lorberbaum, Kose ve Strathearn, 2007). Genetik, fizyolojik ve çevresel etkenler sonucu gelişen annelik davranışlarının günlük yaşamdaki yansımaları, annelik rolü ile kendini göstermektedir (Esel, 2010; Rubin, 1984). Ancak günümüzde annelik kavramı, geleneksel içeriğini korumakla birlikte modern yaşamın etkisiyle yeni anlamlar kazanmış ve annelik farklı şekillerde yaşanır hale gelmiştir (Göbenli, 2003; Nelson, 2003; Sever, 2015).

Geleneksel yaklaşıma göre öncelikle annelik, bir görevdir. Her kadın anne olmayı istemelidir ve tam anlamıyla kadın olabilmek için mutlaka anne olabilmelidir. Annelik, içgüdüsel ve annelik içgüdüleri sayesinde tüm kadınlar doğal olarak anneliği bilirler. Annelik içgüdüleri, hamilelikle birlikte kadının çocuğuyla bir bağ geliştirmesine, hamileliğin tüm sıkıntılarını katlanmasına, yorucu da olsa doğumunu gerçekleştirmesine ve doğum sonrasında çocuğuyla ilgilenmesine sebep olmaktadır. Çocuğun bakımından öncelikli olarak anne sorumlu olmakla birlikte ailedeki diğer kadınlar ve evin büyük çocukları anneye yardım ederler. Annelik kutsaldır ve iyi bir anne fedakâr ve şefkatli olmalıdır (Badinter, 2015; Bal, 2014; Tina, 2010; Yörükoğlu, 1997). Günümüzde ise anneliğe yeni unsurlar eklenmiştir. Örneğin günümüzde annelik, planlanarak yapılan bir durumdur (Currie, 2009; Pınar, Doğan, Algier, Kaya ve Çakmak, 2009). Çocuk bakımında modern tıp ve çocuk uzmanlarının sunduğu en yeni bilgiler kullanılmalıdır. Tüm çocuklar çağın ihtiyaçlarına göre yetiştirmeli ve onların bilişsel gelişimleri desteklemelidir. Anneler tüm bunları yaparken aynı zamanda sosyal hayatını ve mümkünse kariyerini devam ettirmeli ve kişisel bakımını da ihmal etmemelidir (Bağlı ve Sevim, 2007; Beyinli, 2014; Işık, 2015; Vashchenko, Easterbrooks ve Miller, 2010). Anneler, ayrıca çocuk bakımı ve eğitimi konularında profesyonel destek hizmetlerinden faydalanmalıdır (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2012). Görüldüğü üzere geleneksel annelik kavramı, günümüz annelik kavramından farklı özellikler gösterir hale gelmiştir. Özellikle Türkiye'de son 50 yılda yaşanan sosyo-ekonomik ve demografik değişimler; geleneksel aile yapısının yerini çekirdek aile yapısına bırakmasına ve ebeveynlik rollerine ilişkin değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2014).

Bu bağlamda ülkemizdeki annelik kavramı üzerine yapılmış çalışmaların yer aldığı alan literatürü incelendiğinde; genellikle annelik rolünün önemini açıklayan ve sosyal, kültürel ve ekonomik şartlara bağlı olarak anneliğin nasıl değişim gösterdiğini anlatan demografik değişkenlere, vaka analizlerine ve derleme çalışmalara rastlanmaktadır. Bu bağlamda ülkemizdeki annelik kavramının değerlendirilmesine yönelik geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında 2004 yılında Dr. Whatley ve Dr. Knox tarafından geliştirilen Geleneksel Annelik Ölçeğini 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için uyarlanması amaçlanmıştır (Whatley ve Knox, 2005).

Yöntem

Araştırma, tarama modeline uygun olarak planlanmıştır. Araştırmanın örnekleme seçkisiz olmayan örnekleme yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Demirel ve Karadeniz, 2016; Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Araştırma verileri, T.C. Erzincan Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 20.01.2015 tarihli, 45468433/604/628931 sayılı ve araştırma izni konulu yazısı ile toplanmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 22, IBM SPSS AMOS 22.0 ve MedCalc 16.4.3 istatistik paket programları kullanılmıştır.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın evreni, Türkiye’de 3-6 yaş arası çocuğu olan annelerdir. Araştırmanın problem alanına ilişkin veri toplamak amacıyla Erzincan illinde ikamet eden anneler araştırma kapsamına alınmıştır. Erzincan ilinin seçilmesinde araştırmacıların olanakları belirleyici olmuştur. İl genelinde MEB’e bağlı 8 okulun kurum müdürleri ile görüşülerek yaş, eğitim, meslek, gelir, doğup büyüdüğü yer ve çocuk sayısı farklı olduğu düşünülen 400 anne belirlenmiştir. Bu annelere okulların rehberlik servisleri aracılığı ile Aile Bilgi Anketi ve Geleneksel Annelik Ölçeği ulaştırılmıştır. Annelerin 278’i kendilerine verilen uygulama formlarını geri göndermiştir. Geri gelen uygulama formlarından 11’inin eksik yanıtlandığı görülmüştür. Tam olarak doldurulmuş 267 uygulama formu, veri analizlerinde kullanılmıştır. Anne Bilgi Anketi sonuçlarına göre örneklem grubuna ait tanımlayıcı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

- Annelerin 89’u (%33.3) 21-30 yaş arası, 111’i (%41.6) 31-40 yaş arası ve 67’si (%25.1) 41-50 yaş arası yaştadır.
- Annelerin 28’i (%10.5) okur-yazar, 70’i (%26.2) ilköğretim mezunu, 77’si (%28.8) lise mezunu, 67’si (%25.1) üniversite mezunu ve 27’si (%9.4) lisansüstü eğitim mezunudur.
- Annelerin 60’i (%22.5) ev hanımı, 62’si (%23.2) çiftçi, 64’ü (%24) işçi, 58’i (%21,7) memur ve 23’ü (%8.6) esnafıdır.

- Ailenin gelir durumu annelerin 59'u (%22.1) tarafından dar gelirliyiz, 67'si (%25.1) tarafından ortanın altı gelirliyiz, 70'i (%26.2) orta gelirliyiz, 49'u (%18.4) ortanın üstü gelirliyiz ve 22'si (%8.2) tarafından ise varlıklıyız olarak tanımlanmıştır.
- Annelerin 67'si (%25.1) köy, 63'ü (%23.6) kasaba, 60'ı (%22.5) ilçe ve 77'si (28.8) şehir merkezinde doğup büyümüştür.
- Annelerin 21'inin (%7.9) tek, 77'sinin (%28.8) 2, 77'sinin (28.8), 67'sinin (25.1) 4 ve 25'inin (9.4) 5 ve yukarı sayıda çocuğu vardır.

Veri toplama araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Geleneksel Annelik Roller Ölçeği ve Anne Bilgi Anketi kullanılmıştır.

Geleneksel Annelik Ölçeği, 2004 yılında Dr. Whatley ve Dr. Knox tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 18 maddeden oluşmaktadır ve 7'li Likert yapısına sahiptir. Anneler, ölçekteki her ifadeye ne ölçüde katıldıklarını 1'den 7'ye kadar puan vererek ifade etmektedirler. Anneliğin gelenekselliğe ne kadar yaklaştığı veya uzaklaştığı, ölçekten elde edilen toplam puanın madde sayısına bölünmesi ile belirlenmektedir. Bu puan; 1'e yaklaştıkça annelik geleneksellikten uzaklaşmakta, 7'ye yaklaştıkça annelik gelenekselliğe yaklaşmaktadır. Ölçeğin farklı etnik kökene sahip bireyler üzerindeki uygulamalarında, etnik kökenin geleneksel annelik üzerinde anlamlı bir farka neden olmadığı görülmüştür (Whatley ve Knox, 2005).

Anne Bilgi Anketi, araştırma kapsamında geliştirilmiştir. Bu anketle Geleneksel Annelik Ölçeğini dolduran anneye ait bazı demografik bilgilerin toplanması amaçlanmaktadır. Ankette anneden yaşı, eğitim durumu, yaşadığı yer, ailesinin gelir durumu ve sahip olduğu çocuk/çocukların sayısına yönelik bilgileri doldurması istenmektedir.

Verilerin Analizi

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Özgün Formunun Türkçeleştirilmesi

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanma sürecinde Uluslararası Test Komisyonu'nun Testlerin Çevrilmesi ve Uyarlanması Rehberi'nde (ITC - Guidelines for Translating and Adapting Tests) önerilen uyarlama ilkeleri temel alınmıştır (ITC, 2016). Bu ilkeler doğrultusunda ölçeğin yazarlarından olan Dr. Whatley ile iletişime geçilmiş ve ölçeğin Türk annelere uyarlanabilmesine yönelik uygulama izni alınmıştır. İzin işlemlerinin ardından ölçek maddeleri İngilizce'den Türkçeye çevrilmiştir. Tercüme işlemleri her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek çevirilerdeki benzerlik ve farklılıkları karşılaştırmışlar ve her bir maddeye yönelik ortak bir ifade belirlemişlerdir.

Böylece ölçeğin Türkçe formu oluşturulmuştur. Çeviri işlemlerinin akabinde ölçeğin orijinal dili ve Türkçe tercümesi arasındaki uyumun belirlenmesi için 5 uzmanın görüşüne başvurulmuş ve uzmanların görüşleri arasındaki uyum incelenmiştir. Uzmanlara ölçeğin orijinal ve Türkçe formlarındaki maddeleri tercüme yönünden değerlendirecekleri bir form verilmiştir. Bu formda ölçeğin orijinal maddeleri ve Türkçe tercüme alt alta yazılmıştır. Her bir maddenin yanında ise çeviri uygunluk derecesini belirten puanlama ve öneri bölümüne yer verilmiştir. Uzmanlardan, ölçekte yer alan her bir madde çevirisinin uygunluğunu, Likert tipi 3'lü ölçek kullanarak değerlendirmeleri istenmiştir (1=İngilizce aslına hiç uygun değil, 2=Düzeltilmesi gerekiyor, 3=İngilizce aslına tamamen uygun). Uzmanlar, maddelere 3'ten düşük puan verdikleri durumlarda kendi önerilerini bu forma not etmişlerdir. Böylece uzmanlar, birbirlerinden bağımsız olarak ölçeğin Türkçe formunun anlam ve içerik yönünden orijinal ölçeğe ne kadar benzediğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Uzman görüşleri arasındaki uyumun değerlendirilmesinde, sınıf içi korelasyon katsayısı hesabı kullanılmıştır. Sınıf içi korelasyon katsayısı; farklı gözlemcilerden elde edilen ölçümler arası uyumun belirlenmesinde önemli ölçütlerden biridir ve bu ölçütün kullanımı oldukça yaygındır (Ateş, Öztuna ve Genç, 2009; Gözükara-Bağ, Karabulut ve Alpar 2010; McGraw ve Wong, 1996; Shrout ve Fleiss, 1979). Buna göre uzman görüşlerinin, sınıf içi korelasyon katsayısı 0.785 (%95 güven aralığı=0.638-0.899) olarak bulunmuştur. Söz konusu değer, değerlendiricilerin çeviriye yönelik tutarlılıklarının istatistiksel olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir (F=19.582; p=.000). Elde edilen bulgu sonucunda, 5 uzmanın yapılan çeviriyi tutarlı ve uygun buldukları anlaşılmış ve ölçeğin örneklem grubuna uygulanmasına karar verilmiştir.

Ölçeğin örneklem grubuna uygulanmasının ardından elde edilen verilerin dağılım özelliği incelenerek veri girişinde hataların ve uç değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra her bir maddeye ait verilerin normal dağılım sınırları içerisinde olup olmadığı değerlendirilmiştir. Örneklem grubundan elde edilen verilerin normal dağılım sınırları içerisinde olduğuna karar verilmesinde; verilere ait ortalama, standart sapma ve değişim katsayıları yaygın olarak kullanılan ölçütlerdir. Bu ölçütlerden basıklık ve çarpıklık katsayılarının -1 ile +1 arasında değer alması, verilerin normal dağılım sınırları içerisinde yer aldığı ve verilerde aşırı gözlemlerin olmadığı göstergesi olarak kabul edilmektedir (Alpar, 2010; Başol, Çakan, Kan, Özbek, Özdmir ve Yaşar, 2013). Bu nedenle her bir maddeye ait dağılım özelliğinin incelenmesinde; aritmetik ortalama ($\bar{x}$) standart sapma (s), çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayıları hesaplanmıştır.

Tablo 1'de maddelere ait aritmetik ortalama değerlerinin 3.978 ile 4.689, standart sapma değerlerinin 1.476 ile 1.791, çarpıklık katsayılarının .006 ile .292 ve basıklık katsayılarının .381 ile .918 arasında değiştiği görülmektedir. Her bir maddeye ait çarpıklık ve basıklık katsayıları, -1 ile 1 arasında

değerler aldığından dolayı; verilerde aşırı gözlemler bulunmamaktadır ve elde edilen veriler normal dağılım sınırları içerisindedir.

Tablo 1. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin maddeleriyle ilgili betimsel veriler

Maddeler	$\bar{x}$	s	Çarpıklık katsayısı	Basıklık katsayısı
Madde 1	4.070	1.513	0.023	-0.621
Madde 2	4.180	1.619	-0.021	-0.859
Madde 3	4.034	1.621	0.196	-0.838
Madde 4	4.195	1.476	0.034	-0.381
Madde 5	4.225	1.510	0.009	-0.676
Madde 6	4.094	1.632	0.130	-0.918
Madde 7	4.689	1.791	-0.292	-0.873
Madde 8	4.506	1.628	-0.155	-0.742
Madde 9	4.532	1.720	-0.264	-0.898
Madde 10	3.966	1.495	-0.024	-0.606
Madde 11	4.004	1.530	0.197	-0.715
Madde 12	3.925	1.487	0.178	-0.542
Madde 13	4.097	1.524	0.006	-0.699
Madde 14	4.292	1.501	0.117	-0.661
Madde 15	4.217	1.555	-0.083	-0.839
Madde 16	4.345	1.625	-0.093	-0.696
Madde 17	3.978	1.556	0.104	-0.803
Madde 18	4.120	1.524	0.142	-0.522

N=267

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Türkçe Formuna ilişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Bir ölçme aracından elde edilen sonuçların doğru yorumlanabilmesinde, ölçme aracının faktör yapısının bilinmesi önemlidir²⁵. Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA), ölçek uyarlama çalışmalarında yapı geçerliğinin tayin edilmesinde kullanılan temel yöntemlerden biridir. Ayrıca DFA ile birlikte uyum indekslerinin kullanılması, kuramsal model ile gerçek veriler arasındaki uyum hakkında önemli bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır (Brown, 2015; Harrington, 2009; Şencan, 2005). Bu nedenle Geleneksel

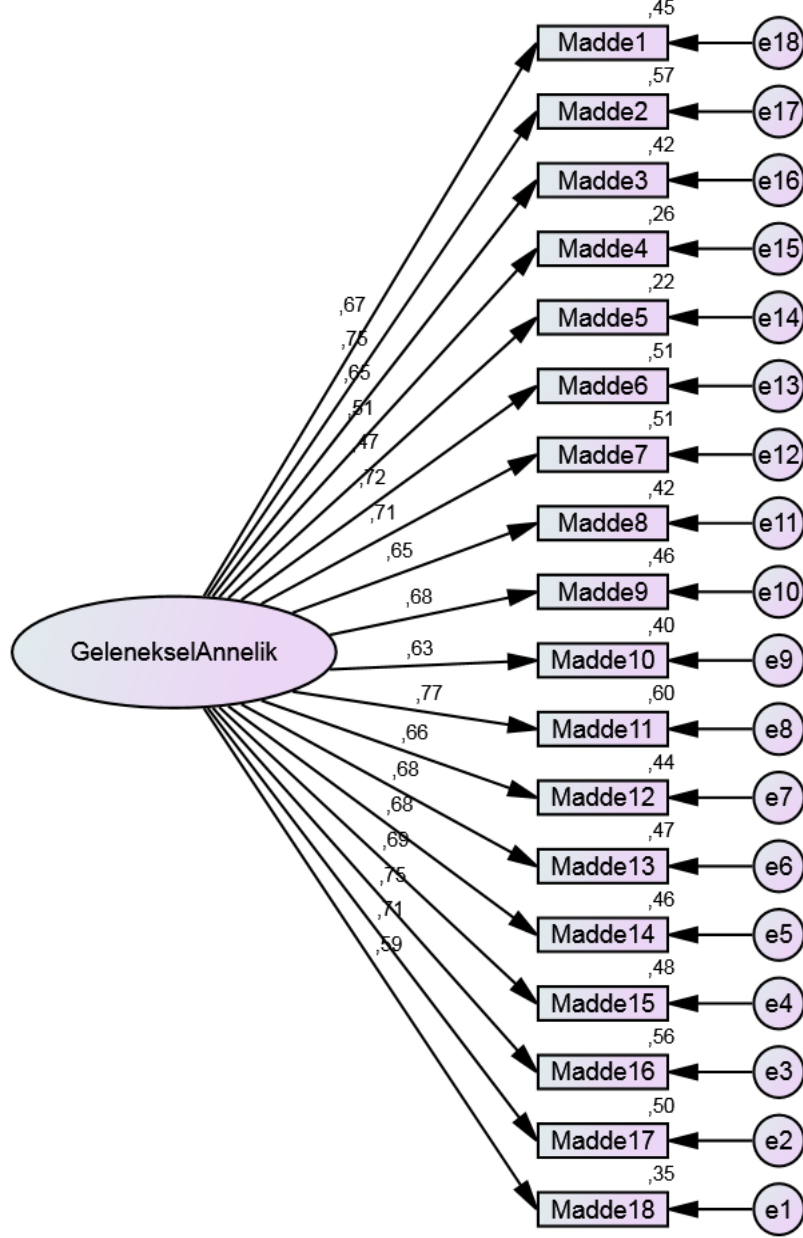
Annelik Ölçeği'nin tek faktörden oluşan faktör yapısının Türk anneler için de geçerli olup olmadığı, DFA ile test edilmiştir. Araştırmanın örneklem büyüklüğü ve korelasyon değerleri dikkate alınarak ölçeğin model uyumunun ortaya konulabilmesi için ki-kare (χ^2), ki-karenin serbestlik derecesine oranı (χ^2/sd), Uyum İyiliği İndeksi (GFI), Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi (AGFI), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) uyum indeksleri kullanılmıştır (Doğan, 2015; Erkorkmaz, Etikan, Demir, Özdamar ve Sanisoğlu, 2013). Ölçeğin geçerlik analizlerinin ardından güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Çünkü geçerli bir testin mutlaka güvenilir olması gereklidir. Likert tipi ölçeklerin güvenilirliğinin belirlenmesinde, iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirliği analizleri en sık kullanılan yöntemlerdir (Alpar, 2010). İç tutarlılık analizleri ile ölçeğin maddeleri arasındaki tutarlık belirlenirken, test-tekrar test analizi ile ölçeğin aynı bireyler üzerinde farklı zamanlarda uygulanması ile elde edilen ölçüm sonuçlarının değişmezliği test edilir (Şencan, 2005). Bu amaçla ölçeğin iç tutarlılığının tespitinde Cronbach Alfa ve Spearman Brown katsayıları kullanılmıştır. Ölçeğin aynı bireylere 4 hafta ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen değerler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanarak test-tekrar test güvenilirliği test edilmiştir.

Bulgular

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 4-6 yaş arası çocuğu olan annelerden elde edilen veriler üzerinden yapılan DFA sonucunda, "geleneksel annelik" gizil değişkeni için faktör yükleri .47-.77 arasında değişmektedir. Şekil 1'de görüldüğü üzere, ölçeğin modeline ait standardize edilmiş regresyon katsayıları ve modelde bulunan tüm yollar istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.001$).

Şekil 1. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin madde-yapı bağıntılarına ilişkin standartlaştırılmış DFA çözümleri

DFA ile elde edilen model uyum istatistikleri Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo 2'deki bulgulara göre, ölçeğin χ^2 değeri 239.278, (df=135, p= .000), χ^2/sd değeri 1.772, RMR değeri .099, GFI değeri .909, AGFI değeri .885, NFI değeri .901, CFI değeri .954 ve RMSEA değeri .054'tür.

Tablo 3. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin DFA sonucu hesaplanan uyum indeks değerleri

χ^2	df	p	χ^2/df	GFI	AGFI	NFI	CFI	RMSEA
239.278	135	.000	1.772	.909	.885	.901	.954	.054

Tablo 4'te görüldüğü üzere ölçeğin Cronbach α katsayısı.935, Spearman Brown katsayısı .852'dir. Ölçeğin aynı bireylere 4 hafta ara ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen test-tekrar test korelasyon katsayısı ise .878'dir.

Tablo 4. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları

Güvenirlik Türleri	Güvenirlik katsayıları	N
Cronbach α	.935	267
Spearman Brown	.852	267
Test-Tekrar Test	.878	12

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin tanımlayıcı istatistik değerleri Tablo 5'de verilmiştir. Ölçeğin aritmetik ortalaması ve standart sapması 4.19 ± 1.08 , ortanca 4.18, modu 5.11 ve varyansı 1.18'dir. Ölçekten en düşük 1.44, en yüksek 6.50 puan alınabilmektedir. Ölçeğin skewness değeri -.229 ve kurtosis değeri -.622'dir. Bu göre ölçekten alınan puanlara ilişkin dağılım hafif sağa doğru çarpık ve basıktır. Ölçekten 4.18'den yüksek alan puan alan annelerin annelik rollerinin gelenekselliğe yaklaştığı, düşük puan alan annelerin ise annelik rollerinin geleneksellikten uzaklaştığı görülmektedir. Tablo 5. Geleneksel Annelik Ölçeği'nin tanımlayıcı istatistik değerleri

N	267
Aritmetik ortalama	4.19
Standart sapma	1.08
Ortanca	4.18
Mod	5.11
Varyans	1.18
En düşük puan	1.44
En yüksek puan	6.50
Puanların değişim aralığı	5.06

Skewness		-.229
Kurtosis		-.622
Yüzdelerik değeri	%25	3.39
	%50	4.18
	%75	5.07

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin yüzdelerik, z ve T puanları hesaplanmıştır. Böylece grupları karşılaştırabilmek için ham puanların ortak bir puan sistemine yani standart puanlara dönüştürülmesi sağlanmıştır. Ölçeğin ham puan ve standart puan profili Tablo 6'da sunulmuştur.

Şekil 2: Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Ham Puan ve Standart Puan Profili

Yüzde	Ham puan	z	t
100	6.39	2.02	70.25
95	5.72	1.41	64.10
90	5.56	1.26	62.57
85	5.34	1.06	60.53
80	5.18	0.91	58.99
75	5.07	0.81	57.96
70	4.94	0.69	56.93
65	4.78	0.54	55.40
60	4.61	0.39	53.86
55	4.39	0.18	51.81
50	4.18	-0.02	49.77
45	4.10	-0.17	48.23
40	3.89	-0.28	47.20
35	3.67	-0.48	45.15
30	3.56	-0.59	44.13
25	3.39	-0.74	42.59
20	3.23	-0.88	41.07
15	3.00	-1.10	39.01
10	2.72	-1.36	36.45
5	2.33	-1.71	32.86
1	1.56	-2.43	25.69

Tartışma sonuç ve öneriler

Bu araştırma kapsamında Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için uyarlama çalışması yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ve ham puanlara ilişkin yüzde, z ve T puanları hesaplanmıştır. Araştırmanın örnekleminde 267 anne yer almıştır.

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanma sürecinde; ölçeğin yazarlarından izin alınmış, ölçek maddeleri İngilizce'den Türkçeye çevrilmiş ve uzmanın görüşüne başvurularak ölçeğin çeviri uyumu incelenmiştir. Ölçeğin Türkçe formuna ilişkin uzman görüşlerinin sınıf içi korelasyon katsayısı 0.785 (%95 güven aralığı=0.638-0.899) olarak bulunmuştur. Söz konusu değer, %95 güven aralığında istatistiksel olarak anlamlı ($F=19.582$; $p=.000$) olması sebebi ile ölçeğin dil geçerliğinin olduğuna karar verilmiştir (Alpar, 2010; Ateş, Öztuna ve Genç, 2009; Gözükara-Bağ, Karabulut ve Alpar, 2010; McGraw ve Wong, 1996; Shrout ve Fleiss, 1979; Şencan, 2005).

Ölçeğin örneklem grubuna uygulanmasının ardından elde edilen verilerin dağılım özelliği incelendiğinde; ölçekteki maddelerin ait aritmetik ortalama değerlerinin 3.978 ile 4.689, standart sapma değerlerinin 1.476 ile 1.791, çarpıklık katsayılarının .006 ile .292 ve basıklık katsayılarının .381 ile .918 arasında değiştiği görülmüştür. Her bir maddeye ait çarpıklık ve basıklık katsayıları, -1 ile 1 arasında değerler aldığından dolayı; verilerde aşırı gözlemler bulunmadığına ve elde edilen veriler normal dağılım sınırları içerisinde yer aldığına karar verilmiştir (Alpar, 2010; Başol, Çakan, Kan, Özbek, Özdmir ve Yaşar, 2013).

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 4-6 yaş arası çocuğu olan annelerden elde edilen veriler üzerinden yapılan DFA sonucunda, "geleneksel annelik" gizil değişkeni için faktör yüklerinin .47-.77 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin modeline ait standardize edilmiş regresyon katsayıları ve modelde bulunan tüm yollar istatistiksel olarak anlamlı ($p<.001$) bulunmuştur. Bu bulgulara göre, Geleneksel Annelik Ölçeği, Türkiye örnekleminde de tek bir faktör ile ortaya konulabilmektedir (Şekil 1). DFA ile elde edilen model uyum istatistikleri bulgulara göre, ölçeğin χ^2 değeri 239.278 ($df=135$, $p=.000$) ve χ^2/sd değeri 1.772'dir. χ^2 değerinin serbestlik derecesine oranı 2'den küçük olması ölçeğin model uyumunun iyi olduğunu ifade etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Ölçeğin RMR değeri .099, GFI değeri .909, AGFI değeri .885, NFI değeri .901, CFI değeri .954 ve RMSEA değeri ise .054'tür. GFI değerlerinin .90'dan büyük, AGFI değerlerinin .85'ten büyük, NFI değerlerinin .90'dan büyük, CFI değerinin .95'ten büyük ve RMSEA değerinin .08'ten küçük olması ise ölçek modelinin kabul edilebilir bir uyuma sahip olduğunu göstermektedir (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003).

Ölçeğin iç tutarlılığının tespiti için hesaplanan Cronbach α katsayısı .935 ve Spearman Brown katsayısı .852'dir. Ayrıca ölçeğin aynı bireylere 4 hafta ara

ile iki kez uygulanması sonucu elde edilen test-tekrar test güvenirligi katsayısı .878'dir. Ölçeğin güvenirligine ilişkin elde edilen tüm bu değerlerin .80'nin üzerindedir. Bu nedenle ölçeğin yüksek bir güvenirligi olduğuna karar verilmiştir (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2001; Tavşancıl, 2002).

Geleneksel Annelik Ölçeği'nin tanımlayıcı istatistik değerleri analiz edildiğinde; ölçeğin genel toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerinin 4.19 ± 1.08 , ortanca değerinin 4.18, mod değerinin 5.11 ve varyans değerinin 1.18 olduğu görölmektedir. Ölçekten en düşük 1.44, en yüksek 6.50 puan alınabilmektedir. Ölçeğin skewness değeri -.229 ve kurtosis değeri -.622'dir. Bu göre; ölçekten alınan puanlara ilişkin dağılım hafif sağa doğru çarpık ve basıktır. Fakat bu sapmalar -1 ile +1 aralığında kaldığı için dağılımın normal olduğu söylenebilir (Başol, Çakan, Kan, Özbek, Özdmir ve Yaşar, 2013). Ayrıca Geleneksel Annelik Ölçeği'nin ham puan ve standart puan profili, yüzdeler, z ve T puan türlerinde hesaplandığında; ölçekten 4.18'den yüksek alan puan alan annelerin geleneksel anneliğe yaklaştığı, düşük puan alan annelerin ise geleneksel annelikten uzaklaştığı görölmektedir (şekil 2).

Sonuç olarak elde edilen tüm bu bulgular, Geleneksel Annelik Ölçeği'nin 3-6 yaş arası çocuğu olan Türk anneler için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu destekler niteliktedir. Ölçeğin Türkiye örnekleminde yapılacak aile, ebeveyn ve çocuk konulu pek çok çalışmaya katkısı olacağı düşünölmektedir.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğu. Türkiye aile yapısı araştırması: tespitler, öneriler. İstanbul, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. şti., 2014.
- Alpar R. Uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik: spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle. Ankara, Detay Yayıncılık, 2010.
- Altunışık R, Coşkun R, Bayraktaroğlu S, Yıldırım E. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Adapazarı, Sakarya Kitabevi, 2001.
- Ateş C, Öztuna D, Genç Y. Sağlık araştırmalarında sınıf içi korelasyon katsayısının kullanımı, Türkiye Klinikleri J Biostat, 2009, 1:59-64.
- Badinter E. Kadınlık mı? Annelik mi? Ayşen Ekmekçi (çev.). İstanbul, İletişim, 2015.
- Bağlı MT, Sevim SA. Popöler Anababalık: Aile Dergileri Üzerine Bir Araştırma. Yay. Haz.: Nihal Ahioğlu ve Neslihan Güney. Popöler Kültür ve Çocuk, 2007, 127-158.
- Bal S. Reklamların Eskimeyen Yüzü "Muhteşem Annelik": Anneler Günü Reklamları Örneği. Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi, 2014, 1:59-86.

- Başol G, Çakan M, Kan A, Özbek ÖY, Özdmir D, Yaşar M. Eğitimde ölçme ve değerlendirme. Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2013.
- Beyinli G. Elleri tılsımlı: modern Türkiye'de ebelik. Ankara, Ayizi Kitap, 2014.
- Brown TA. Confirmatory factor analysis for applied research (2nd edition). USA, New York, Guilford Publications, 2015.
- Brunton PJ, Russell JA. The expectant brain: adapting for motherhood. Nature Reviews Neuroscience, 2008, 9:11-25.
- Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün ÖE, Demirel F, Karadeniz Ş.. Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 2016.
- Christensen LB, Johnson RB, Turner LA. Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz. A. Alpay (çev.). Ankara, Anı Yayıncılık, 2015.
- Currie J. Managing motherhood: Strategies used by new mothers to maintain perceptions of wellness. Health care for women international, 2009, 30:653-668.
- Çarkoğlu A, Kalaycıoğlu, E (2012). Türkiye'de Aile, İş ve Toplumsal Cinsiyet. <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/turkiyedeaileisvetoplumsalcinsiyetraporu2.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2016)
- Doğan İ. Farklı veri yapısı ve örneklem büyüklüklerinde yapısal eşitlik modellerinin geçerliği ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 2015.
- Erkorkmaz Ü, Etikan İ, Demir O, Özdamar K, Sanisoğlu SY. Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 2013, 33:210-223.
- Esel E. Neurobiology of Motherhood. Turk Psikiyatri Dergisi, 2010, 21:68-78.
- Göbenli M. Modernite ile Geleneksellik Arasında Kadın. İstanbul, Varlık, 2003.
- Gözükara-Bağ HG, Karabulut E, Alpar R. 2x2 Tablolarda gözlemciler/gözlemler arası uyumun değerlendirilmesi. Hacettepe Dış Hekimliği Fakültesi Dergisi, 2010, 34:46-52.
- Harrington D. Confirmatory factor analysis. Oxford University Press, 2009.
- Işık, S. Y. Küresel kültürel değişim ve 'yeni 'annelik: Ankara kamil ocak mahallesi örneği. Eğitim Bilim Toplum, 2015, 13, 48-75.
- ITC (2016). International Test Commission Guidelines for Translating and Adapting Tests. Translating and Adapting Tests Final Version v.1.0 (Document reference: ITC-G-TA-20140617).

https://www.intestcom.org/files/guideline_test_adaptation.pdf _____ (Erişim Tarihi: 17.12.2015)

Lederman RP, Weis K. Psychosocial adaptation in pregnancy: Assessment of seven dimensions of maternal development. Springer Publishing Co., 2009.

McGraw KO, Wong SP. Forming inferences about some intraclass correlation coefficients. Psychological methods, 1996, 1:30-46.

Metin, A. Kimliğin Toplumsal İnşası ve Geleneksel Kadın Kimliğinin Aktarımı. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011, 2:74-92.

Nelson AM. Transition to motherhood. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs, 2003, 32:465-477.

Pınar G, Doğan N, Algier L, Kaya N, Çakmak F. Annelerin doğum sonu konforunu etkileyen faktörler. Dicle Tıp Dergisi, 2009, 36:184-190.

Rubin R. Maternal identity and the maternal experience. New York, Springer Publishing Co., 1984.

Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H. Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of psychological research online, 2003, 8:23-74.

Sever M. Kadınlik, annelik, gönüllü çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den Kadınlik mi Annelik mi?, Tina Miller'dan Annelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid üzerinden bir karşılaştırmalı okuma çalışması/Womanhood, Motherhood, Childfreeness: A Comparative Reading on Elisabeth Badinter's The Conflict: How Modern Motherhood Undermines the Status of Women, Tina Miller's Making Sense of Motherhood and Corinne Maier's No Kid. Fe Dergi, 2015, 7:72-86

Shrout PE, Fleiss JL. Intraclass correlations: uses in assessing rater reliability. Psychol Bull ,1979, 86:420-428.s

Suğul S. Toplumsal Cinsiyet. Toplumsal Yaşamda Kadın Ed. Gürsel Yaktıl Oğuz Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2009.

Swain JE, Lorberbaum JP, Kose S, Strathearn L. Brain basis of early parent-infant interactions: psychology, physiology, and in vivo functional neuroimaging studies. J Child Psychol Psychiatry, 2007, 48:262-287.

Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik. Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

Tabachnick BG, Fidell LS. Using Multivariate Statistics. Mustafa Baloğlu (çev. ed) Ankara, NOBEL Akademik Yayıncılık, 2015.

Tavşancıl E. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara, Nobel Yayıncılık, 2002.

- Tina, M. Anelik Duygusu: Anlatsal Bir Yaklaşımla. İstanbul: İletişim, 2010.
- Vashchenko M, Easterbrooks M, Miller LC. Becoming their mother: Knowledge, attitudes, and practices of orphanage personnel in Ukraine. *Infant Mental Health Journal*, 2010, 31: 570-590.
- Whatley M, Knox D. Scales for measuring college student views of traditional motherhood and fatherhood. *College Student Journal*, 2005, 39:588-595.
- Yörükoğlu A. Değişen toplumda aile ve çocuk. İstanbul, Özgür Yayınları, 1997.

